https://doi.org/10.18485/lsp.2025.6.ch12

**Ана Вујовић***
Универзитет у Београду, Факултет за образовање учитеља и васпитача
Србија
https://orcid.org/0000-0001-9403-3257

# ФРАЗЕМИ ВЕЗАНИ ЗА РЕЛИГИЈУ У ФРАНЦУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Апстракт: Питању фразема може се приступити са становишта правилног разумевања њиховог значења и употребе, односно учења лексике, или са становишта проучавања сличности и разлика између два језика и две културе, односно анализирања неких културних одлика средине из које дати изрази потичу и у којој се користе. У овом раду најпре анализирамо неке честе француске фраземе везане за религију, а потом у оба језика анализирамо најчешће фраземе са речима Бог и ђаво (Dieu, diable) са циљем да укажемо на културолошке сличности и разлике. Користећи дескриптивно-експликативну и компаративну методу предложићемо једну могућу класификацију најчешћих француских фразема у овој области, анализирати идентичне или сличне фраземе у српском језику, као и њихово значење у оба језика. Закључујемо да су мање присутни фраземи који се искључиво односе на обичаје и ритуале везане за практиковање хришћанске вере, а да су бројнији они који у свом саставу имају неку реч која припада религијском вокабулару, али који заправо имају много шира значења.

*Кључне речи: фраземи, религија, француски језик, српски језик*

## 1. УВОДНО ОДРЕЂЕЊЕ ПОЈМА ФРАЗЕМА

Разумевање и превођење фразема представља можда и највећи проблем свима који уче или користе неки страни језик, а посебно ауторима речника и преводиоцима. Најпре због тога што је већина речи које улазе у састав фразема полисемична, а посебно зато што комбиновање датих појединачних речи са другима у оквиру фразема читавој целини може дати и врло различита, понекад неочекивана значења. Такви устаљени изрази могу припадати и само неком од језичких регистара (фамилијарном или негованом, али не и стандардном) или неком од дијалеката датог језика. Такве изразе тешко

* ana.vujovic@uf.bg.ac.rs

је или чак немогуће наћи у речницима, како дво/вишејезичним тако и једнојезичним, а специјализовани фразеолошки речници и даље су ретки (што показује и наш корпус наведен на крају рада). Ситуацију компликује и начин организовања таквих речника, према почетној речи фразема или према оној која се осећа као основни носилац значења, што отежава претраживање. Потешкоћу представља и чињеница што овакви изрази с временом нестају из употребе или у некој мери мењају своје значење, а у континуираном процесу развоја језика настају и нови фраземи који често имају јаку културну конотацију и за чију је ширу и редовну употребу, као и прецизно дефинисање значења, потребно неко време.

Фраземи или фразеолошки изрази су целине које се састоје од две или више речи, па чак и од читаве једне реченице, а у којима појединачне речи постају нераздвојне и најчешће добијају посебно значење, у мањој или већој мери другачије од онога које имају кад су употребљене изван фразема. И у српском и у француском језику постоји неколико термина који означавају овакве устаљене изразе: традиционалан назив је обрти (tours, tournures), изрази и устаљени изрази (expressions figées, locutions, locutions toutes faites), идиоми (idiomes), идиоматски изрази (expressions idiomatiques), а у новије време и фразеолошки изрази и фразеологизми (expressions phraséologiques, phraséologismes), односно фразеолошке синтагме (syntagmes phraséologiques) и фраземи (phrasème). Без обзира на разлике у називу и могуће незнатне разлике у значењима тих назива, оно што је свима заједничко и што је главна особеност оваквих израза јесте чињеница да су елементи у оваквим изразима стопљени тако да чине једну нову лексичку целину која има своју мисаону и значењску самосталност, односно која најчешће има значење другачије од значења сваког њеног појединог елемента. Када је такав спој стабилан и устаљен, елементи синтагме постају нераздвојни и чине устаљене изразе односно фраземе (термин за који смо се ми определили у овом раду). Под термином фразем најчешће се подразумева уобичајен израз (Вујаклија 1970, 1023), устаљени израз, конструкција или обрт речи који има своју мисаону и значењску самосталност (*Речник српскохрватскога књижевног језика* 1976, том 6, 685) или устаљени израз од двеју или више речи чије значење обично не произлази из појединачних значења саставних делова (Клајн и Шипка 2008, 1359), а фразеологија се дефинише као наука о особеним изразима својственим неком језику, збирка таквих израза (Вујаклија 1970, 1023), скуп устаљених говорних исказа карактеристичних за неки језик, односно део науке о језику који проучава такве изразе (*Речник српскохрватскога књижевног језика* 1976, том 6, 685) или као збир устаљених говорних обрта карактеристичних за неки језик (Клајн и Шипка 2008, 1359).

Фраземи могу припадати фамилијарном/разговорном, популарном, вулгарном или формалном језичком регистру, а неки имају само фигуративно значење. Могу се анализирати са више аспеката: формално-граматичког

(какве све облике они могу имати), семантичког (каквим све семантичким пољима могу припадати) и културолошког (да ли и у којој мери ови изрази имају културолошку вредност и особеност само за одређену средину). (Вујовић 2022, 159) Извесно је да изнад сваке појединачне националне културе постоји и свеобухватнија европска, потом и шира хришћанска култура, а изнад ње и још универзалнија људска култура. Стога су и многи фраземи исти или лако препознатљиви и разумљиви у многим језицима и културама, посебно они који имају јасну поредбену структуру. (Марјановић, 2017) Свако ко учи неки страни језик често са мање или више лакоће може да разуме бројне фразеолошке изразе у страном језику. Са културолошког становишта најзанимљивији су изрази који немају свог парњака у другом језику, као и они који су наизглед исти или веома слични, али имају друго значење.

## 2. АНАЛИЗА КОРПУСА

У овом раду најпре анализирамо неке честе француске фраземе везане за религију, а потом у оба језика анализирамо најчешће фраземе са речима Бог и ђаво (Dieu, diable), а циљ нам је да укажемо на културолошке сличности и разлике које постоје између српског и француског језика. Корпус на којем смо спроводили ово истраживање дат је на крају рада, а за наведене речнике смо се определили јер су једини француско-српски и српско-француски речници идиома и изрека који су код нас објављивани у последњих 40 година. Постојећи речници фразеолошких или идиоматских израза мало места посвећују културолошким разликама, што је разумљиво јер нити је то њихов првобитни и основни циљ, нити могу садржати све што је у том смислу занимљиво. Анализираним речницима додали смо и листу француских фразеолошких израза која се редовно допуњује и и којој се може приступити без сталне претплате (што је чини врло погодном за повремено коришћење какво је углавном и потребно нашим студентима). Наравно, овакав корпус никад није и не може бити целовит и завршен, али је важно да садржи најчешће коришћене фраземе који нису одређени неком регионалном или дијалекатском особеношћу и који ће бити јасни свим изворним говорницима датог језика.

Многи француски фраземи везани за религију лако су разумљиви говорницима српског језика, али има и оних који могу представљати проблем најчешће због тога што поред основног и дословног значења имају и неко значење које излази из домена религије. Не заборављајући да је немогуће пописати све фраземе који се односе на било коју област живота, па тако и на религију, овде ћемо покушати да сачинимо једну могућу класификацију таквих израза наводећи само неке од најчешћих који при том и илуструју сличности и разлике оваквих фразема у српском и француском језику. Стога смо се определили да анализирамо француске фраземе који садрже речи

чија је повезаност са религијом најочигледнија: Dieu, foi, église, religion/ religieux, saint, paroisse, chandelle, encens, paradis, enfer, damner, diable, démon, ange, Évangile, péché, chappelle, carême (бог, вера, црква, религија/ религијски, свети и светац, парохија, свећа, тамјан, рај, пакао, проклети, ђаво, демон, анђео, Јеванђеље, грех, капела, пост) итд. (Вујовић, 2012)

Анализирани су најпре француски фраземи који би се могли поделити на две основне категорије: фраземе који у свом саставу имају неку од ових или сличних речи и заиста се односе на веру и оне фраземе који овакве речи садрже, али се не односе на веру (или бар не само на њу). Долази се до закључка да су француски фраземи из ове друге групе далеко бројнији, што показује колико су се неке речи које су се изворно односиле на хришћанску религију и обичаје везане за црквене ритуале одомаћиле у француском језику и постале саставни део свакодневног живота и говора.

1. Бројни француски фраземи у овој првој групи сасвим су јасни на српском, чак и када слични изрази не постоје у српском језику, што вероватно указује на чињеницу да су они шира одлика хришћанских култура, а односе се на обичаје везане за практиковање хришћанске вере и обичаја:

- entrer en religion (закалуђерити се)
- embrasser la vie religieuse (закалуђерити се, ући у монашки ред)
- mettre en religion (замонашити)
- recevoir le bon Dieu (причестити се, примити причест)
- élever autel contre autel (изазивати/стварати шизму)
- faire carême (постити)

2. У француском језику најбројнији су и најразноврснији фраземи који припадају другој групи и у којима су присутни помињани термини, али им основно значење није везано за религију (што заправо и није чудно јер су многе од анализираних речи полисемичне) или није везано само за религију, иако је разумљива њихова утемељеност у хришћанству:

- être de bonne foi (бити добронамеран/честит/поштен)
- être de foi (бити поуздан, не подлегати сумњи)
- mauvaise foi (злонамерност)
- recevoir quelque chose comme un article de foi (тврдо веровати у нешто)
- parler chrétien (говорити да свако разуме)
- tenir la chandelle (помагати у рђавим пословима)
- surprendre la religion de quelqu'un (обманути/преварити кога)
- se vouer à tous les saints (обраћати се свима и свакоме)
- se brûler à la chandelle (рђаво се провести, опећи се)
- ne savoir à quel saint se vouer (не знати на коју страну се окренути/шта предузети)
- être en odeur de sainteté auprès de (стајати у великом уважавању код некога)
- faire le bon apôtre (правити се частан/поштен/светац)

- porter sa croix (борити се са свакидашњим тешкоћама/невољама)
- porter habit de deux paroisses (показивати се и овакав и онакав, бити на обе стране)
- prêcher pour sa chapelle /son saint (навртати воду на своју воденицу, радити у свом интересу)
- brûler de l'encens sur l'autel de quelqu'un (ласкати некоме)
- être aux anges (бити врло срећан, блажено се осећати)
- entendre les joies du paradis (гледати преко плота, гледати туђа уживања)
- c'est parole d'Évangile (сасвим веродостојно/поуздано)
- donneur d'eau bénite /фиг./ (који много обећава, а ништа не испуњава)
- mal sacré (падавица, епилепсија)

3. Постоје и малобројни фраземи који немају ниједну реч која директно асоцира на религију или не само на њу, али имају значење које се на њу односи:

- prendre l'habit (ући у ред духовника)
- quitter l'habit (напустити посао свештеника)
- implorer le ciel (преклињати Бога)
- jurer le ciel (клети се Богом)

У оба језика постоје фраземи у којима се помињу неки свеци и светитељке и у којима се алудира на неке за њих типичне особине или понашања или се, пак, односе на догађаје који су везани за њихов живот и страдање или за празнике њима посвећене. Тако фразем *avoir coiffé sainte Catherine* значи остати неудата/уседелица[1], *léger comme l'oiseau de saint Luc* асоцира на представљање светог Луке као крилатог вола и односи се на нешто што има велику тежину; *employer toutes les herbes de la Saint-Jean* значи исцрпсти сва средства[2]. Имајући у виду сталне промене које сваки језик трпи, разумљиво је да бројни фраземи постепено нестају из употребе, како у српском, тако и у француском језику, и то најчешће зато што се одређени предмети или појаве и обичаји губе. Тако фраземи *face de carême / figures de carême / têtes de carême* у значењу бледог и испошћеног лица постају ретки јер је и пост ретка навика савремених Француза, а о слабљењу религиозних осећања сведочи и чињеница да горе поменути фразем *coiffer Sainte-Catherine* излази из моде, док се свеци/ saint све више помињу у називима вина (Saint Émilion, Saint Julien, Saint Joseph...) или сирева (Saint Marcellin, Saint Nectaire, Saint Maure...). (Pivot 2008, 48, 131) У језику савремених Француза готово су сасвим нестали фраземи попут: *le diable bat sa femme et marie sa fille* у значењу „il pleut et il fait soleil en même temps" (време је лепо и ружно у исто време); *c'est le diable à confesser* – „impossible d'obtenir un aveu, une confidence" (немогуће

1 Света Катарина је пострадала мученичком смрћу (одрубљена јој је глава) као девица и њен празник 25. новембра обележавају неудате девојке од 25 година тако што главу покривају зелено-жутом капом.

2 Будући да се овај празник обележава првог дана лета односно 21. јуна када је вегетација најбујнија, асоцијација је јасна.

је добити признање); *c'est la poupée du diable* – „femme mal habillée" (лоше обучена жена); *brûler une chandelle au diable* – „flatter un méchant pouvoir pour en obtenir une faveur" (ласкати лошем човеку ради неке користи); *crever l'oeil au diable* – „agir en dépit des envieux" (радити нешто упркос завидљивцима). (Pivot 2008, 63)

Занимљиви су француски фраземи који садрже реч *saint/свети* и наизглед се односе на неког светитеља или на празник њему посвећен, али заправо није тако, па тако *tout le saint-frusquin* представља све оно што неко поседује, од одеће до новца. Они су најчешће вишезначни и практично непреводиви у сличном облику на неки други језик, што показује и истраживање о њиховом превођењу са француског на румунски језик (Crudu 2012, 323).

## 3. ФРАЗЕМИ СА РЕЧИМА DIEU/БОГ И DIABLE/ЂАВО

Сасвим је разумљиво да су фраземи који садрже реч *Бог/Dieu* веома бројни у оба језика. По правилу, а у зависности од конкретне употребе, реч Бог пише се великим почетним словом ако се односи на једно једино божанство (што је најчешће када се мисли на хришћанског Бога), а малим почетним словом ако уопштено означава узвишено биће, мада оваква подела није доследно спроведена у пракси. Већ смо дали примере неких француских и српских фразема који садрже речи повезане са религијом а да се заправо не односе на религију. То се можда у највећој мери односи управо на фраземе који садрже реч *Бог/Dieu*, користе се у свакодневном говору толико често да је њихова употреба постала навика и нека врста узречице, односно изговарају их чак и особе које уопште нису религиозне и које ни не помишљају на Бога.

- Њима се најчешће изражава жеља да се деси нешто лепо и добро: *plaise à Dieu – дао Бог да; s'il plaît à Dieu, si Dieu le veut - ако Бог да; Dieu vous bénisse ! - Бог вас благословио! Dieu vous entende ! - Из ваших уста у Божије уши! Dieu vous aide/assiste ! - Нека вам је Бог у помоћи*!

- Неки фраземи користе се да уклоне зло, да га одбаце, да спасу од нечега чега се бојимо и што не желимо да се деси: *à Dieu ne plaise - не дао Бог, Dieu nous en garde/préserve – да нас Бог сачува, Dieu vous protège – нека вас Бог чува.*

- Постоје и они који се говоре у тренутку нечије смрти, уз жеље за добробит душе покојника: *que Dieu ait son âme – покој му души, Бог нека му душу прости.*

- Фразем *vive Dieux* употребљава се као заклетва у значењу „тако ми бога", *nom de Dieu! – побогу брате!* је израз нестрпљења у оба језика, док фразем *Dieu merci - хвала Богу* изражава захвалност.

Занимљиво је да поједини фраземи са речју Бог могу бити употребљени и као претња или проклињање: показати некоме свога бога; видети свога бога; Да те бог убије, па чак и као псовка: *Nom de Dieu! Sacré nom de Dieu! - Бога ти твога!* У српском језику постоје и фраземи са речима бог или

светац/свети који изражавају бес, незадовољство и нестрпљење: *Боже свети! Свеца му Божјега! Тако ти свих светаца Божијих!* У њима се реч бог чешће пише малим словом јер се више односи на божанску моћ у најширем смислу, а мање на хришћанског Бога. С друге стране, фраземе са речју *ђаво/враг* односно на француском *diable*, налазимо у оба језика у псовкама и бесном обраћању: *que diable/par tous les diables - до ђавола, va-t-en au diable - иди до ђавола, le diable t'emporte - ђаво те однео.* (Drobnjak, Gudurić 2012, 292-293)

Анализа корпуса показала је да се, донекле изненађујуће, релативно мали број ових фразема односи директно на практиковање вере, као на пример *homme de Dieu* у значењу свештеник, побожан човек. Већи број је заправо у форми поређења или метафоре : *beau comme un dieu* – леп као бог односи се на физичку лепоту, док фразем *c'est le pain du bon Dieu* персонификује моралну лепоту ; *sourd à n'entendre pas Dieu tonner* односи се на недостатак (у значењу „глув толико да не чује ни божију грмљавину, односно не види ни очигледно"). Постоје и фраземи чије значење јесте утемељено у хришћанским обичајима и ритуалима, али их превазилази и знатно је шире: *devoir une belle chandelle à Dieu* – избећи велику опасност; *devoir à Dieu et au monde* - бити дужан на све стране. Конотативна значења су врло разноврсна и одражавају језичке, културне, социолошке, историјске и друге особености. Занимљиво је да у оба језика постоји један фразем у готово идентичном облику, а у којем се помиње бич Божији као јасно указивање на хунског вођу Атилу: *être le fouet de Dieu* – Атила, Бич Божији, што само потврђује значај који је ова историјска личност имала у културама оба народа иако није припадао ниједној од њих.

У неким фраземима лако разумљивим у оба језика помињу се и Бог и ђаво: *on ne peut bien servir Dieu et le diable/le* у значењу „не може се служити и Богу и ђаволу"; *craindre ni Dieu ni diable* у значењу „не боји се ни Бога ни ђавола" означава особу која не зазире ни од чега, која је арогантна у својој неизмерној храбрости. И у неким другим фраземима бог алтернира са ђаволом/врагом да би изразио несигурност, незнање, неизвесност, запитаност: *ђаво/враг ће га знати, ђаво/враг би га знао,* али и *бог би га свети знао, бог свети сам зна, бога питај* и сл.

Бог се помиње у неким српским фраземима за које, по нашем сазнању, не постоје слични изрази у француском језику: *Бог и батина, буди Бог с нама, како га је Бог дао, као Бог и шеширџија, красти Богу дане, Богу иза леђа.* Такви фраземи постоје и са речима ђаво и враг: *враг је однео шалу, доћи ће враг/ђаво по своје, један те исти ђаво/враг, црн као враг, проћи се врага, не лези враже, бежати као ђаво од крста, знати где ђаво спава, који му је ђаво, није ђаво него враг, ђавола, ко с ђаволом тикве сади о главу му се лупају* итд. Ови фраземи углавном су слике или поређења што олакшава њихово разумевање говорницима других језика који уче српски.

У српском језику се *враг/ђаво* и изведенице од ових основа употребљавају паралелно за изрицање негативног става; *ни врага* је заправо појачано одрицање, „нико, ниједан, ништа"; *ђавола* је емоционално обојени израз за

негацију; *за ђавола* значи „узалуд, бескорисно“. Употребљава се и *ког врага/ђавола* у значењу питања у љутини - „зашто, чему“. (Мршевић-Радовић 2008, 74)

У старој српској религији, богови (у множини) понашају се попут генија који управља животом сваког појединца и изједначавају се с домаћим свецима или прецима као заштитницима. У заклетвама *светац* алтернира са *бог*: *Тако ми свеца/бога! Тако ми светац/бог помогао!* Неоспорно је да у нашим изразима често богова има више, као у псовки *сто му богова*, или у изразу *не помажу ни сви богови*. У псовци *Бога ли вам детињег* дечији бог се издваја као нека врста дечијег заштитника. (Мршевић-Радовић 2008, 182) А у изрази *има бога – има правде* смо дубоко у хришћанској религији и традицији јер се на Бога гледа као на онога од кога се очекује да успостави праведније односе међу људима и који је сам законе васељене поставио на праведним основама. Слично је значење и у фразему *Није само твој Бог* – „неће Бог само теби да помаже“. (Мршевић-Радовић 2008, 182)

Вражје станиште се жели што више удаљити те се замишља на великој удаљености, као забачено и неприступачно место, што је очигледно у фраземима: *богу иза леђа, врагу за леђима*, док је фраземима *отићи у врага/доврага/у ђавола/дођавола* у значењу „пропасти“ блиско и просторно значење „врло далеко“. У том смислу схватамо и фразем *где је бог рекао лаку ноћ* – „сасвим заборављен, веома удаљен/забачен“, док се *до божје куће* пре може схватити као „до крајњих граница/мере/могућности“ и нема просторно значење.

Бројни су фраземи у којима бог има позитивно значење, али које не мора и да буде у вези са религијом, нити да има увек свог дословног парњака у другом језику: *леп као бог - beau comme un dieu grec, живети као (мали) бог - vivre comme un coq en pâte, гледати у кога као у бога; разликовати се као бог и шеширџија - être comme le jour et la nuit, бити као Божић и Бадњи дан - être comme cul et chemise.*

Анализирајући корпус приметили смо да су у оба језика фраземи који садрже реч *ђаво/враг (diable, démon)* много чешћи од оних који користе реч *Бог/Dieu*, те нам се чини да то представља значајну психолошку и социолошку одлику и сличност између француског и српског језика и културе. Фраземи са речима *ђаво/враг* подједнако су чести у стандардном и фамилијарном језику и показују да говорници оба језика, иако мање или више религиозни, често користе ове речи у псовкама или изразима чије значење асоцира на нешто лоше, опасно, покварено и сл. Ове речи повезане су у колективној менталној свести говорника оба језика са нечим што је лоше, зло, непријатно, штетно, опасно, ружно, подмукло, и показује велику сличност између култура и понашања два народа који се у великој мери разликују како по свом географском положају тако и по историјским и идеолошким околностима у којима су живели. Бројни су фраземи са речју *diable (ђаво)* који указују на

моралну исквареност – *de tous les diables (ђаволски)*, на немиран дух и бес – *avoir le diable au corps (бити ђаволски несташан/немиран, расрдити се)* или на неку потешкоћу : *tirer le diable par la queue (провући се кроз иглене уши, натезати, кубурити) ; c'est là le diable (у томе је тешкоћа, ту је чвор); être battu du diable (немати уточишта/сврашишта); à la diable (врло лоше, на брзу руку, накарадно); aller au diable vert (изгубити сваки траг, нестати); faire le démon/diable (дизати несносну грају, правити лом)*. Занимљиво је да српском фразему *ружан као ђаво* на француском одговара фразем *laid comme un crapaud* што није његов дословни превод већ се користи јасно поређење са жабом крастачом. Постоје и изрази, додуше у фамилијарнијем језику, у којима реч нема погрдно значење: *pauvre diable (убоги ђаво), grand diable (дугоња, дугајлија)* или *bon diable (добричина).*

Не чуди што слична пракса постоји и у неким другим језицима, попут румунског, на пример, у којем постоје фраземи са негативном конотацијом који изражавају ружноћу ђавола, непријатност коју његов поглед ствара, лоше и безвољно урађен посао, изазивање да се учини нешто рђаво итд. Употребљавају се и за псовање, претње и клетве, попут: *нек те ђаво однесе, отићи к врагу* (у значењу „бити изгубљен, пропасти"), *видећеш ти ђавола*! Овај други израз нам се чини посебно занимљивим у поређењу са српским у којем се за претњу користи израз „видећеш ти бога свог". (Radulescu, 2013)

## 4. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Бројни су проблеми које разумевање оваквих израза представља за преводиоце и ауторе двојезичних речника, пре свега зато што је за правилно разумевање и употребу фразема увек потребно и одлично познавање дате стране културе, имајући у виду дубоку утемељеност већине фразема управо у културним одликама средине или средина у којима се неки језик говори, у различитим идеологијама, традицијама, менталитетима.

Када је реч о фраземима везаним за религију, упркос чињеници да су се француски и српски језик развијали у различитим друштвено-економским, историјским и културним реалностима и у оквирима две различите деноминације унутар хришћанства, закључујемо да је таквих проблема мање него можда у неким другим доменима/областима, што је вероватно последица чињенице да је у овим фраземима доминантно припадање широј хришћанској култури. Вера је заузимала важно место у животу људи и у великој мери је обликовала њихов поглед на свет и морална начела на којима су заснивали функционисање својих друштава, посебно у прошлости када су ови фраземи и настајали. Мање су присутни фраземи који се искључиво односе на обичаје и ритуале везане за практиковање хришћанске вере, а бројнији су они који у свом саставу имају неку реч која припада религијском вокабулару, али који заправо имају много шира значења. Имајући у виду такође да се наши студенти не припремају да буду преводиоци и стручњаци

за страни језик који уче, за њих је најкорисније да само разумеју значења неких честих фразема везаних за струку којом ће се бавити, чак и ако нису у стању увек да нађу адекватне преводне еквиваленте у свом језику. Наша анализа је показала да већина овде представљених фразема не представља озбиљан проблем говорницима српског језика који уче француски, било зато што у оба језика постоје слични или исти фраземи, било зато што велика већина ових фразема нема тако специфичну структуру са значењем толико измењеним у односу на своје основно значење, да би то онемогућило разумевање ових фразема на једном од анализирана два језика. Њихово значење је често метафорично и односи се на особине људи, понашање, прихватљиве моралне и друштвене вредности, осећања, а њихова употреба честа је у свим језичким регистрима. И на тај начин су религијски вокабулар и фраземи везани за религију присутни заправо у свим доменима људског живота, како конкретним тако и апстрактним, чак и без обзира на то да ли је нека особа религиозна или није. Чини се да су управо фраземи везани за религију најбољи пример дубоке и дуготрајне утемељености религије и веровања у свакодневни живот људи, који су настали у прошлости, али живе и данас.

Питање разумевања и употребе фразема у страном језику, а посебно њихово присуство у настави и учењу неког страног језика једно је од најсложенијих у методици наставе/учења страних језика. Стога не чуди што је често занемаривано, свесно или несвесно, особито у настави/учењу страног језика струке. Сматрамо међутим, да би редовно, али и дозирано увођење фразема у рад са студентима могло да допринесе њиховој већој заинтересованости за дати страни језик и бољој мотивацији за учење.

**Корпус**

Les expressions françaises décortiquées : explications sur l'origine, signification, exemples, traductions. *s.d.* https ://www.expressio.fr/toutes-les-expressions (сајт посећен у новембру 2024).

Драшковић, Владо. 1990. *Француско-српскохрватски фразеолошки речник са пословицама.* Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Милосављевић, Бошко.1994. *Српско-француски речник идиома и изрека.* Београд: Српска књижевна задруга, Просвета.

**Литература**

Crudu, Mihai. 2012. Du sacré au profane... De la pluralité connotative des unités phraséologiques religieuses. Approche contrastive. Revue roumaine d'études francophones. https://www.academia.edu/41660440/Du_sacr%C3%A9_au_profane_De_la_pluralit%C3%A9_connotative_des_unit%C3%A9s_phras%C3%A9ologiques_religieuses_Approche_contrastive

Drobnjak, Dragana i Snežana Gudurić. 2012. « DIEU dans les phraséologies française et serbe ». In *Les études françaises aujourd'hui – La représentation de l'espace dans la*

*litérature française et francophone. Le français: de la forme au sens et inversement*. Beograd : Faculté de philologie de l'Université de Belgrade, Association de coopération culturelle Serbie-France, 283-294.

Pivot, Bernard. 2008. *100 expressions à sauver*. Paris : Éditions Albin Michel.

Rădulescu, Anda. *s.d.* Le mot *drac / diable* dans les dictionnaires mono et bilingues roumains-français : analyse des expressions figées. https://www.academia.edu/35084312/LE_MOT_DRAC_DIABLE_DANS_LES_DICTIONNAIRES_MONO_ET_BILINGUES_ROUMAINS_FRAN%C3%87AIS_ANALYSE_DES_EXPRESSIONS_FIG%C3%89ES

Вујаклија, Милан. 1970. *Лексикон страних речи и израза*. Београд: Просвета.

Вујовић, Ана. 2012. *Француски језик за студенте теологије*. Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања.

Вујовић, Ана. 2022. „Свет детета у фраземима на француском и српском језику". *Филолошки преглед*, XLIX 2022 1, 157-170.

Клајн, Иван и Милан Шипка. 2008. *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.

Марјановић, Саша. 2017. „Поредбене фраземе с компонентом comme/као у француском и српском језику". Докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филолошки факултет.

Мршевић-Радовић, Драгана. 2008. *Фразеологија и национална култура*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

*Речник српскохрватскога књижевног језика*. 1976. Нови Сад: Матица српска.

## PHRASÈMES EN LIEN AVEC LA RELIGION EN LANGUES FRANÇAISE ET SERBE

*Résumé*

Le vocabulaire révèle au maximum la culture, les croyances et les attitudes d'un peuple et le fonctionnement de sa société. La question des phrasèmes peut être abordée du point de vue de la bonne compréhension de leur sens et de leur utilisation, c'est-à-dire de l'apprentissage du vocabulaire, ou du point de vue de l'étude des similitudes et des différences entre deux langues et deux cultures, c'est-à-dire l'analyse de certaines caractéristiques culturelles de l'environnement d'où proviennent les expressions données et dans lequel elles sont utilisées. Dans cet article, nous analysons d'abord quelques phrasèmes français fréquents liés à la religion dans le but de faciliter la compréhension de nos étudiants en théologie à la fois des textes professionnels et de la langue générale d'usage courant dans deux milieux et deux confessions différentes au sein du Christianisme. À l'aide de la méthode descriptive-explicative et comparative, nous proposerons une classification possible des expressions françaises les plus courantes dans ce domaine, analyserons des expressions identiques ou similaires dans la langue serbe, ainsi que leur signification dans les deux langues. Ensuite, dans les deux langues, nous analysons les phrasèmes les plus courants avec les mots Dieu et diable (Bog, đavo) dans le but

de souligner les similitudes et les différences culturelles. Nous concluons qu'il y a moins de phrasèmes qui se réfèrent exclusivement aux coutumes et rituels liés à la pratique de la foi chrétienne, et qu'ils sont plus nombreux ceux qui ont un mot qui appartient au vocabulaire religieux, mais qui ont en réalité une signification beaucoup plus large. Nous concluons également que les problèmes de compréhension et de traduction de ces phrasèmes sont souvent moins importants que dans certains autres domaines professionnels et scientifiques, ce qui vient probablement du fait que ces phrasèmes sont dominés par l'appartenance à la même culture chrétienne plus large.

*Mots-clés :* phrasèmes, religion, langue française, langue serbe